

נר שמואל

לע"נ ר' שמואל ב"ר יצחק זצ"ל

לשבת קדש פרשת בחוקותי תשע"ה

שו"ת סיכום הדף היומי

מייל: n101@okmail.co.il פקס: 03-5709307 ניתן לקבל כל יום לתיבת מייל או לפקס.

כתובות - ק"ג

1. אדם השכיר ריחים לחבירו בתמורה שיטחן לו, אח"כ התעשר המשכיר וקנה לעצמו חמור וריחים, ודרש מהשוכר שמעתה ישלם דמים. כיצד פסקו?
 - א. סבר רבינא - להוכיח ממשנתנו לגבי שני בעלים שהתחייבו לבת - 'אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות'.
 - ב. דחה רב עורא - במשנתנו אינה יכולה לאכול פעמיים, אבל בריחים יאמר השוכר למשכיר טחון ותמכור בריחים שלך, ואני אמשיך לטחון עבורך. אמנם אם השוכר יכול בכל שעה לטחון ולמכור מחייבים אותו ליתן דמים - כופין אותו על מדת סדום.
2. משנה - אלמנה שאומרת שאינה יכולה לזוז ממקומה, האם היורשים חייבים לזון אותה במקומה?
 - א. אי אפשר לזון מבית בעלי - אינם יכולים לומר לה לכי לבית אביך, אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה.
 - ב. אי אפשר לזון מבית אבא - יכולין היורשין לומר לה רק אם את אצלנו נזונך. אם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והן ילדים, זנין אותה בבית אביה.
3. אלו הוראת נוספות למדנו בענין מדור וזכויות האלמנה?
 - א. ברייתא: משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה, וכן בעבדים ושפחות, בכרים וכסתות, בכלי כסף וזהב, כיון שכך כתב לה.
 - ב. רב יוסף: בביתי - ולא בבקתי. כיון שלא קבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה.
 - ג. רב נחמן: יתומים שמכרו מדור אלמנה - לא עשו ולא כלום, כיון שנשתעבד לה מחיים, אבל יתומים שקדמו לפני שיבואו ב"ד ומכרו בנכסים מועטין שהבנות צריכות לזכות בהן - מה שמכרו מכרו, כיון שלא נשתעבד לבנות מחיים.
 - ד. ברייתא: מדור אלמנה שנפל - אין היורשין חייבין לבנותו, ואפילו היא אומרת הניחוני ואבננו משלי - אין שומעין לה.
 - ה. ונסתפק אביי: אם שיפצה את המדור ומנעה את נפילתו האם אין מוציאין אותה משם כל זמן שיכול להתקיים או שלא כל כמינה - תיקו.
 - ו. הטעם שבבית אביה לא נותנים לה מזונות - דאמר רב הונא: ברכת הבית ברובה, שעוזרין זה את זה משתכרין ומזל דרבים עדיף. ואכן יתנו לה לפי מה שנתמעט הבית ביציאתה.
4. רב הונא: מלשון חכמים יש ללמוד - ברכה, עושר ומרפא. מנין?
 - א. ברכה - ממשנתנו, ברכת הבית ברובה.
 - ב. עושר - דתנן: המוכר פירות לחבירו, משך ולא מדד - קנה, מדד ולא משך - לא קנה, ואם היה פקח - שוכר את מקומו. ולמדנו מכאן סחורה.
 - ג. מרפא - דתנן: לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח, מפני שמחמיצות.
5. בשעת פטירתו של רבי אמר: לבני אני צריך, נכנסו בניו אצלו. מה אמר להם? ומדוע?
 - א. היזהרו בכבוד אמכם - והייתה זאת אשתו שהרי לאמם מחייבים מדאורייתא, ולאשת אב מחויבים מדאורייתא רק בחייו.
 - ב. נר יהא דלוק במקומו, שולחן יהא ערוך במקומו, מטה תהא מוצעת במקומה - הטעם: כיון שכל ערב שבת היה בא למקומו. ערב שבת אחד אמרה שפחתו לשכנה שתקי! רבי יושב כאן, שמע שנתפרסם, ויותר לא בא שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים, שלא זכו לזה.
 - ג. יוסף חפני, שמעון אפרתי, הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי - סברו שכוונתו בעולם הזה שיתעסקו בקבורתו, אך כיון שראו שנקברו לפניו, הבינו שכוונתו בעוה"ב והטעם שאמר כך כדי שלא יאמרו הבריות שהיה בהם דבר עבירה, ומה שלא מתו עד עתה כיון שזכות רבי הגנה עליהם.
6. אמר רבי לבניו: לחכמי ישראל אני צריך, נכנסו אצלו חכמי ישראל. מה אמר להן?
 - א. אל תספדוני בעיירות - בתחילה חשבו כדי שלא להטריח על בני הכפרים, לבסוף כשהספידוהו בכרכים ובאו גם בני עיירות וגם בני כפרים הבינו שמשום כבודו אמר כך.
 - ב. הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום - כיון שאינו עדיף ממה רבינו 'ויבכו בני ישראל ... שלשים יום' - שלושים יום תספידו ביום ובלילה. לאחר שלושים תספידו ביום ותגרסו בלילה, או הפוך - עד י"ב חודש.
 - ביום אשכבתיה דרבי יצאה בת קול ואמרה 'כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב'.
 - היה כובס שבכל יום היה מגיע לרבי ובאותו יום לא הגיע, כששמע מזה הפיל עצמו מהגג, יצא בת קול שאף הוא מזומן לחיי העוה"ב.

ג. שמעון בני חכם - ואעפ"כ גמליאל בני נשיא - ולוי תמה פשיטא שהבכור יורש את אביו, אמר לו רבי שמעון בר רבי 'צריכא לך ולמטלעתך...' שמה שמצינו 'ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור'. זה דווקא בממלא מקום אבותיו, אבל רבן גמליאל לא היה ממלא מקום אבותיו. והטעם שרבי נהג כך - כיון שאע"פ לא היה ממלא מקום בחכמה, אבל ביראת חטא היה ממלא מקום.

ד. חנינא בר חמא יושב בראש הישיבה - אעפ"כ לא קיבל רבי חנינא, שהיה ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה. ישב רבי אפס בראש, וישב רבי חנינא מבחוץ כיון שלא קיבל מרותו, בא לוי וישב לפניו. כשנפטר רבי אפס, ישב רבי חנינא בראש ולא היה ללוי ממי ללמוד ובא לבבל. וזהו שאמרו חכמים לרב: אדם גדול וצולע הגיע לנהרדעא ודרש שמותר לצאת בשבת בכלילא. ורב הבין מכך, שרב אפס נפטר וישב ר"ח בראש, ולכן לוי בא. הטעם שלא חשב שר"ח נפטר - א. כיון שלוי היה כפוף לרב אפס ולא היה גולה, אבל לר"ח לא היה כפוף. ב. איבעית אימא: כיון שאמר רבי, שחנינא ישב בראש, לא יתכן שלא יתקיימו דבריו שכתוב 'ותגזר אומר ויקם לך'.

7. מה הטעם שרבי לא מינה את ר' חייא לראש הישיבה?

א. כיון שהוא כבר נפטר. ומה שמצינו שאמר ר' חייא: אני ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו דמעות, יש להפוך השמות. וכן מה שאמר רבי חייא: אותו היום שמת רבי בטלה קדושה. והקשו מהברייתא: כשחלה רבי, נכנס ר' חייא אצלו ומצאו שהוא בוכה, אמר לו: רבי, מפני מה אתה בוכה, מאיזו ברייתא הוכיח שלא טוב שבוכה? מת מתוך השחוק - סימן יפה לו, מתוך הבכי - סימן רע לו. [ומדוע אתה בוכה] פניו למעלה - סימן יפה לו, פניו למטה - סימן רע לו. פניו כלפי העם - סימן יפה לו, כלפי הכותל - סימן רע לו. פניו ירוקין - סימן רע לו, פניו צהובין ואדומים - סימן יפה לו. מת בע"ש - סימן יפה לו, במו"ש - סימן רע לו. מת בערב יוה"כ"פ - סימן רע לו, במוצאי יוה"כ"פ - סימן יפה לו. מת מחולי מעיים - סימן יפה לו, מפני שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים. ענה לו: אני בוכה על תורה ומצוות ששוב לא אוכל לקיימם, יש אומרים שאף כאן יש להפוך השמות.

ב. ויש אומרים שאכן רבי מת קודם ומה שלא מינהו כיון שהיה ר' חייא עסוק במצות, ולא רצה רבי לבטלו מהם.

8. כשהיה יוכוח בין ר' חנינא לר' חייא, אמר ר' חנינא אייתי תתוכח? הרי אם ח"ו נשתכחה תורה מישראל, הייתי מחזירה בפלפולי. מה ענה ר' חייא? אני גרמתי שלא תשתכח תורה מישראל, שאני זורע פשתן ומקלע מכמורות וצד צביים ושוחטם, את בשרם אני מאכיל ליתומים, ומעורותם אני מתקן קלף. ואני הולך למקום שאין שם מלמד תינוקות, כותב חמשה חומשי תורה ומלמד לחמשה תינוקות, שונה ששה סדרי משנה לששה תינוקות, ואומר להם שילמדו כל אחד לחברו. וזהו שאמר רבי: כמה גדולים מעשה חייא. ושאלו שמעון בנו אפילו ממך, ענה לו: כן. שאלו ר' ישמעאל בר' יוסי: אפילו מאבא? ענה לו: חס ושלום, לא תהא כזאת בישראל.

9. מה היה המשך סדר הנכנסים לרבי בשעת פטירתו?

א. אמר להן: לבני קטן אני צריך, נכנס ר' שמעון אצלו, מסר לו סדרי חכמה.

ב. אמר להן: לבני גדול אני צריך, נכנס רבן גמליאל אצלו, ומסר לו סדרי נשיאות... אמר לו: בני, נהוג נשיאותך ברמים, [תהיה יושב בין גדולים] זרוק מרה בתלמידים. ומה שמצינו שיהושפט מלך יהודה, כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו: רבי, רבי, מרי, מרי, זה בצינעא אך בפהרסיא צריך להטיל אימתו. עוד למדנו - רבי היה בבית שערים - 'צדק צדק תרדף' - הלך אחר ר' לבית שערים, ושנחלה הביאוהו לציפורי, שמוגבהת בהרים ואווירה נעים.